

Interview met biologische (kaas)boeren Willy en Chris Boogaardt

Joke Colijn

Mijn eerste ontmoeting met deze sympathieke agrariërs was in het Streekmuseum Krimpenerwaard in Krimpen aan den IJssel, bij de voorvertoning van de film 'Polder, Overleven in de Krimpenerwaard' van Edwin Haighton. Willy zit in het bestuur van het Streekfonds Krimpenerwaard, de mede-organisator en initiatiefnemer van de avond. We raakten aan de praat en ze vertelden me dat ze de enige biologische zelfkazende boer zijn in de Krimpenerwaard, en dat hier totaal maar twee biologische boerenbedrijven zijn. Chris vertelde vol vuur over het belang van de bodem voor de kringloop van het biologisch boeren, Willy is degene die winnende kazen maakt. Gezien onze activiteiten met weidevogels, natuurinclusief boeren en het initiatief voor weidevogelmelk vroeg ik of ze openstonden voor een interview voor in de Waardvogel. Dat vonden ze best leuk, dus hebben we een afspraak gemaakt. De antwoorden zijn steeds samengesteld uit wat zowel Chris als Willy vertelde; dat ging heel gemoedelijk om en om. Ik heb de reacties dan ook niet uitgesplitst naar wie wat precies zei.

Hoeveel koeien melkt u?

55 koeien. Ongeveer éénderde deel van de melkopbrengst daarvan wordt verkaasd. Verder hebben we tien schapen, één geit en jongvee. We verwerken de melk van onze eigen koeien en willen ons product zuiver houden, in die zin dat onze koeien gras eten van de

eigen percelen. 's Zomers vers gras en 's winters kuilgras. We voeren geen mais of andere produkten.

Een aantal keer per jaar maken we geitenkaas voor Mart-Jan de Jong, de andere biologische boer in de Krimpenerwaard. Dat is een aparte stroom.

Zonder in details te treden, wat is nu de kern achter biologisch boeren?

De gesloten kringloop. Zoveel mogelijk van je eigen bedrijf gebruiken. De dierlijke mest op je eigen bedrijf afzetten, geen bestrijdingsmiddelen en geen kunstmest gebruiken. Er geldt voor biologisch boeren een lagere norm voor stikstof op het land: 170 kilo per ha. De gangbare bedrijven kunnen derogatie aanvragen, dan mag je naar 250 kilo stikstof uit dierlijke mest. Wij kunnen dus gewoon minder vee op ons land houden. Dit is dan ook een extensief boerenbedrijf.

Wanneer besloot u om biologisch te gaan boeren?

Vijf jaar geleden, in 2011 besloten we tot deze omschakeling. De uitdaging was om niet mee te gaan in de schaalvergroting en toch rendabel te blijven boeren. Het quotumtijdperk liep ten einde, dus het werd al duidelijk dat er meer prijschommelingen zouden komen met gangbaar boeren. Dat zie je nu heel extreem.

Misschien ook een stukje ideologie?

Dat moet er achter zitten. Chris had al een biologische cursus gedaan en de gedachte erachter sprak ons erg aan. Als je dit niet uit overtuiging doet, moet je er niet aan beginnen. Je moet er

echt achter staan, want je moet er tegen kunnen dat je koeien minder melk gaan geven, dat je minder van je land gaat halen.

De biologische melkprijs is momenteel goed, dat is nog een vraagmarkt. Juist vandaag zag ik ook dat in de winkel zowel een literpak halfvolle Bio+ melk net zo duur is als halfvolle weidemelk van Campina: beide € 1,05.

Mooi is dat alles van de biologische productie in de Nederlandse consumptie gaat. Voor gangbare melk geldt een grote overproductie en daarvoor ben je afhankelijk van de wereldmarkt. Je kunt je afvragen of je nu als Nederland echt voor bijvoorbeeld de Chinese markt moet gaan produceren. Als je daarvoor kiest moet je al die extra koeien voeren en blijf je hier met een overschot aan mest zitten waar je geen kant mee op kunt.

Ik heb u gepassioneerd horen vertellen over de bodem.

De bodem is het belangrijkste, daar begin je mee en daar valt of staat de biologische bedrijfsvoering mee. Na een aantal jaren biologisch boeren zegt de mollenvanger dat onze grond meer doorlatend is dan de zijne. Er is een rijk bodemleven wat we in stand willen houden en wat de doorlaatbaarheid bevordert. De passie begint dus inderdaad bij hoe je met je bodem omgaat.

U heeft een prijs gewonnen voor uw kaas. Is dat voor u een bevestiging dat u op de goede weg bent, of bent u een geweldig goede kaasboer die van elke soort melk de lekkerste kaas kan maken?

Dat is Willy's specialiteit. De melk, het rauwe product bepaalt hoe de kaas is. Er mag geen verkeerde bacterie in zitten. Omdat wij geen salpeter mogen toevoegen, is het risico iets groter. De kaas die de prijs won maakte ik in de omschakelperiode, en de kaas van nu zal best anders smaken. Omdat het geleidelijk is gegaan, merk ik dat zelf niet zo.

Dus we wachten nu op het moment dat uw kaas van 2016 een prijs wint?

Deze kaas zal niet alleen anders smaken, maar ziet er op de keuring ook anders uit, is anders van kleur: geel. Onze koeien geven in plaats van gemiddeld 8.500 liter, nu 6.000 liter per jaar. De smaakstoffen zijn dus veel geconcentreerder per liter. De beste kaas maak ik in de zomer, als de koeien dag en nacht buiten zijn en alleen maar vers gras eten. Op veel bedrijven zijn de koeien die overdag buiten lopen, 's nachts wel altijd binnen, waar ze kuilgras krijgen. Daarom smaakt onze kaas ook in de zomer al anders dan van zo'n bedrijf.

Hoe kijkt u aan tegen het opvoeren van de melkproductie door dieren maar te blijven voeren en te melken? Ik denk dan aan melkrobots en voerrobots.

Het is voor die koeien natuurlijk wel fijn dat ze vaker gemolken worden zodat de druk van de uier af gaat.

Ja, maar dat opvoeren van de vraag door het constante aanbod van voedsel, reduceert dat de koe niet tot een machine?

Over het algemeen is het zo dat die koeien niet zo lang leven, dat klopt. Maar wij kennen ook een boer die veel 100.000 liter-koeien heeft. Wat daaraan zo bijzonder is, is dat het echt oude koeien zijn. Die boer zorgt goed voor zijn dieren. Het gaat dus niet overal op.

'Gewone' kaasboeren gebruiken stremsel uit de lebmaag van een kalfje. Wat gebruikt een biologische kaasmaker?

Als je boerenkaas wilt maken, moet je stremsel gebruiken. Ook een biologische kaasboer gebruikt lebstremsel, anders mag je het geen boerenkaas noemen. Je kunt wel een soort gist gebruiken, maar dat geeft een bittere smaak aan de kaas.

Dus echte boerenkaas moet van rauwe melk gemaakt zijn en met echt stremsel.

Ja, en verder worden er eisen aan de behandeling gesteld. Je mag de melk niet boven 40°C verhitten. Er zijn andere manieren om de melk te behandelen waardoor je hetzelfde bacteriedodende effect krijgt als bij pasteuriseren*, zoals bacto-centrifugeren, maar dat is niet toegestaan.

De term 'boerenkaas' is Europees vastgelegd en daarmee is niet alleen de originele bereiding beschermd, dat gaat zelfs over de vorm. De hoogte moet éénderde van de doorsnee zijn, dus hartjes van kaas mag je officieel ook geen boerenkaas noemen. Daar mag je dan wel een stempel op zetten 'gemaakt van rauwe melk', maar het is geen 'boerenkaas'.

Als ik u goed begrijp, mag gewone Goudse kaas dus wel gepasteuriseerd zijn, maar Goudse boerenkaas niet.

Ja.

Hoe kijkt u tegen de gevolgen van het wegvallen van het quotum aan?

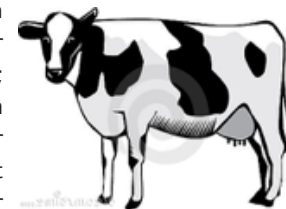
De gangbare melkprijs is gezakt, terwijl de biologische melkprijs op peil is gebleven, dus voor ons maakt het niet uit.

Ik denk dat sommige boeren die eerst blij waren dat ze vrij waren om te produceren, nu denken: was dat quotum er maar op gebleven! Sinds het produceren is vrij gegeven (1 april 2015 was 'bevrijdingsdag'), is de melkprijs gezakt en nu is er het probleem van het fosfaatplafond. Als dit lang aanhoudt, vallen er misschien boeren om die veel geïnvesteerd hebben, maar de melkprijs was tot voor kort nog best goed hoor. Bovendien laat de bank de

boeren niet zomaar vallen, dat geloven we niet. Zeker de grote niet, want daar zit teveel kapitaal in!

Wat zou u boeren adviseren die zich meer op biologische productie willen richten?

Er was hier pas nog een boer die erover denkt en woensdag komt er weer een. Als je op een productie zit van 10.000 liter of minder per ha, dan zou biologische bedrijfsvoering heel goed passen. En ik zei het al: je moet er tegen kunnen dat je koeien minder gaan geven, en dat je wat later maait dan de buurman. Dan is het goed in te passen. Maar je moet het niet doen voor die twintig cent die je nu meer voor de melk krijgt. Want ook dat fluctueert; we hebben net na het omschakelen meegemaakt dat gangbare melk meer opleverde dan biologische. Daarom moet je achter de ideologie staan en daar lekker om kunnen slapen. Al is biologische melk wel een stabiele markt.

Ik vind het hoopgevend dat er meer boeren over denken om over te schakelen op biologische bedrijfsvoering. Mooi als die dan ook de ideologie onderschrijven, zoals het niet meer willen uitputten van de grond, niet meer de productie van de dieren willen opjagen. Nu zie ik jonge knullen die van school komen en het bedrijf van de ouders willen overnemen. Het eerste wat ze doen is zich richten op 'groter' en vooral 'meer-meer-meer'.

De biologische markt is natuurlijk maar een paar procent van de hele landbouw. Dus wordt daar in het onderwijs niet op ingezet. Jammer dat in het landbouwonderwijs alles nog steeds is gericht op groei. Ook bijvoorbeeld bij LTO ligt de nadruk op ontwikkeling, wat groei betekent. Bedrijven willen een bouwvlak van twee ha of meer. Ons hele economische systeem is gericht op groei, niet alleen in de landbouw.

Het is dus de kunst om je daardoor niet gek te laten maken, maar van die trein te springen en je eigen richting te kiezen?

Er zijn toch ook aannemers die maar met twee man lopen, en die hebben ook een goede boterham.

Daar gaat het toch om, om een goed bedrijfsresultaat, niet om een enorme omzet?

Inderdaad; er zijn melkveebedrijven die er van de buitenkant prachtig uitzien, maar waar zoveel vreemd geld in zit, dat ze niet meer over te nemen zijn. Je wilt er als je stopt ook nog je oude-dags-voorziening uithalen en je moet afrekenen met de belasting. Overnemen gaat dan bijna niet meer, het is een groot probleem. Je wilt toch niet dat je kind moet beginnen met een enorme schuld.

Voor weidemelk moeten koeien minimaal 120 dagen zes uur per dag naar buiten. Hoe is dat voor biologische bedrijven?

Koeien moeten straks van half april tot half oktober (180 dagen) naar buiten, en dan acht uur per dag. Dat is een nieuwe eis.

Met in het achterhoofd de inrichting van de Noordrand wil ik wel kwijt dat je niet alleen natuurland kunt hebben; je kunt er wel natuurland bij hebben. Je moet ook goed grasland hebben om te maaien en in de winter kuilgras van redelijke kwaliteit te voeren. Ook 's winters wil je melken. Niet iedereen kan alles pas in juni

maaien. En de koeien moeten ook de wei in kunnen om te eten. Als in de Noordrand goede bedrijven ingericht zouden worden waarin al deze factoren verenigd zijn, en zo'n boerderij zou te pachten zijn, dan krijg je daar zeker weten veel liefhebbers voor.

In kruidenrijk grasland zitten volgens studies veel meer mineralen.

Dat heeft direct invloed op de gezondheid van de koe en in hun melk zitten dan ook die mineralen. Bovendien wordt biologische melk minder opgelengd zoals we al zeiden; het maakt veel uit of je 5.000 of 10.000 liter per koe per jaar produceert. Koeien die meer geven, hebben lagere mineralengehaltes in de melk.

Als NVWK zijn wij heel druk met het redden van de afnemende weidevogelpopulaties. Een van de oorzaken is dat de kruiden uit het gras zijn verdwenen. Wat merkt u daarvan?

Twee jaar geleden hadden wij heel veel kuikens hier gelijk achter de stal, die daar liepen te foerageren. Terwijl we eigenlijk nauwelijks nesten hebben! Ze komen dus van elders hier naar toe. Blijkbaar vinden ze hier voldoende te eten. De hond durfde amper naar buiten, zo fel waren de ouders!

Houdt u met bewerkingen rekening met die kuikens?

Nou, ze lopen gewoon tussen de koeien en dat gaat heel goed! Tot de wetering lopen de koeien, en op diezelfde percelen zaten de kuikens. Ook zwarte sterns komen hier volop foerageren.

Heeft u ook een contract afgesloten bij het nieuwe Agrarisch Collectief Krimpenerwaard (ACK)?

Ja, we hebben contracten afgesloten voor uitgesteld maaien, een weiderand, voorweiden en ook extensief beweiden.

Als u zulk mooi gras heeft voor die weidevogels, zou u misschien ook een contract voor kruidenrijk grasland kunnen afsluiten. Dat levert wel meer op!

Dat hing af van de voorwaarden. Het is lastig, omdat je niet weet hoe het voorjaar is. Dan wil je zo'n overwetering-perceel soms toch gebruiken om te beweiden. Extensief was met maximaal drie GVE** per ha en dat lukt wel. Onze dochter Margreet heeft de contracten in elkaar gepuzzeld.

Bij de buurman Arie Bogaard zijn een paar bosjes, waarvan de coördinator van onze landschapswerkgroep nu gaat bespreken of wij die kort kunnen gaan houden. Met name achterin zouden bunzings zitten, tussen de bramen.

O ja, ik zie ze lopen. Ze komen gewoon overdwars. Ik heb ze nog nooit zo vaak gezien als dit jaar. Dat is denk ik ook de reden dat we geen weidevogels meer hebben. Bunzings zijn in principe nachtdieren, maar ze liepen ook gewoon overdag te struinen op zoek naar eten.

En dat is precies de reden dat wij graag die bosjes willen gaan bijhouden, zodat de schuilmogelijkheden voor bunzings minder worden. Want met name in het muizenjaar 2014 zijn deze predatoren flink in aantal toegenomen. Afgelopen jaar moesten al deze dieren ook eten, en

zijn ze overgeschakeld op wat ze maar te pakken konden krijgen. Dat is een reden dat 2015 voor weidevogels en ook voor zwarte sterns een rampjaar is geweest.

Op dit moment zijn ze ook bij Mart-Jan de Jong allerlei hoge bomen aan het omzagen. Dat kunnen anders nestplekken worden voor predatoren. Zo'n buizerd is een prachtig beest, maar hij pakt natuurlijk ook wat-ie kan krijgen voor zijn jongen.

Bij sterke weidevogelpopulaties zijn rovers als buizerds en kraaien niet zo'n ramp, die worden wel weggejaagd. Maar als ze het al slecht hebben zoals de afgelopen jaren, krijgen de weidevogels in zo'n jaar enorme klappen.

Hoeveel extra regeldruk ervaart u bij het runnen van een biologisch bedrijf?

Minder! We hoeven geen bemestingsplan te maken, geen bestrijdingsplan in te sturen en geen bestrijdingsmiddelenkast bij te houden want die mag je niet hebben. Er is dus juist minder druk! Je krijgt wel een keer controle, maar als je je aan de regels houdt, is het heel relaxt. Mensen zeggen we eens: je mag als biologische boer een heleboel dingen niet, maar wij hóeven ook een heleboel dingen niet. Je mag geen kunstmest meer strooien, maar ik hóef dat dus ook niet te doen. Je kunt het ook omkeren en positief benaderen! Ook administratief is biologisch boeren minder werk.

Wat heerlijk! Dat is dan toch ook een enorme pré voor deze vorm van boeren. Er zijn nu boeren die geen contracten willen afsluiten voor agrarisch natuurbeheer, omdat ze al omkomen in de administratieve handelingen zoals de mestboekhouding, en dit er niet óók nog bij willen doen. Sommigen beschermen toch wel hun weidevogels, ook zonder vergoeding.

Je moet het ook niet alleen willen doen voor het geld. Dat is mooi, maar niet de goede motivatie.

Als u voldoende tijd en geld zou hebben, welke doelen zou u nog meer willen nastreven op uw erf en landerijen?

Het erf aankleden, daar zitten we nu aan te denken! En ik wil een mooie moestuin! Een moestuin ja, en een boomgaard aan de andere kant.

Heeft u geen interesse in ons erfvogelproject? Dan krijgt u een gratis advies om meer erfvogels op uw erf te krijgen waardoor de biodiversiteit op het erf toeneemt.

Dit jaar lukt het niet, want we willen dit jaar gebruiken om op te ruimen.

Dat is geen enkel probleem, want het project is verlengd met een jaar. Onze specialisten komen eerst een erfscan doen, en u heeft tot half volgend jaar de tijd om het een en ander uit te voeren. Intussen kunt u vast bedenken wat u wilt uitvoeren van de voorstellen die het team doet. Ze doen allerlei voorstellen voor streekeigen planten en bloemen, bomen en nestkasten.

We hebben de coniferen omgezaagd, die horen hier niet. Die knotwilgen hebben we laten staan, die horen in het landschap. Maar eerst die treurwilg snoeien voordat-ie omwaait.

Dat kan ook onderdeel zijn van het plan!

Nee, want als-ie omwaait zijn we verder van huis. Daarom doen we dat dit jaar al. Maar laat de specialisten maar langs komen, het lijkt ons wel leuk om advies te krijgen. Eigenlijk vind ik een moestuin nog mooier dan een bloementuin.

Het hoort een beetje door elkaar hè, want de bestuivers van je groenten lok je met bloemen, en met bepaalde kruiden houd je weer luis en andere beestjes weg.

Hoe ziet u de toekomst van uw eigen bedrijf er uit? Is het zo dat als je duurzamer bezig bent, dat je het dan op de lange duur langer uthoudt?

Hoe lang je het uthoudt hangt mede af van hoe zwaar je gefinancierd bent. Voor ons is het een beetje afwachten wat onze dochter Margreet wil. Haar vriend komt van de overkant van de Lek van een boerenbedrijf, dus op welke boerderij ze verder gaan...die beslissing zullen zij moeten nemen. Dat is afhankelijk van hoeveel land ze kunnen en willen gebruiken, en of ze die percelen hier of daar vinden. Aan gebouwen kun je wat doen, maar voor land ben je afhankelijk van wat beschikbaar is. Maar ze zullen wel biologisch doorgaan, want dat is iets waar ze allebei achter staan.

Wat fijn als je kinderen je werk willen voorzetten. Want om een bodem zo goed te krijgen als hij nu is, dat is een levenswerk. Het zou heel jammer zijn als dat voor niets is geweest. Voor hen is het natuurlijk geweldig dat u ze dit kunt nalaten en dat ze niet – letterlijk – helemaal van de grond af hoeven te beginnen.

We hebben twee dochters, en de andere dochter ziet het boerenbedrijf helemaal niet zitten. We hadden wel het idee dat Margreet het boerenbedrijf leuk vindt, maar toen ze te kennen gaf dat dit is wat ze wil, was dat voor ons wel een mooi moment. Ook al zou ze naar de overkant gaan, dan voelt dat toch een beetje als voortzetten van het bedrijf omdat ze koeien zou meenemen. Het is niet echt dat je ideaal dan stopt. Het is anders wanneer je helemaal geen opvolger hebt.

Zeker omdat jullie het vanuit een overtuiging doen die niet alleen commercieel is, is het mooi dat ze dat oppakt en meeneemt!

Hoe kijken andere, intensief boerende boeren aan tegen uw manier van werken?

Tja, we krijgen wel eens commentaar over het 'onkruid'. Maar wat is 'onkruid'? We trekken ons er weinig van aan. Al die kruiden leveren de mineralen voor de lekkere melk en de goeie kaas. Distels worden door de broer van Chris uitgetrokken, die heeft zelf geen tuin en vindt dat leuk. Hij woont op een flat en komt op zijn fiets hierheen om een middagje distels te trekken.

Lachend: En nu zijn intensieve boeren jaloers op de biologische melkprijs!

Maar er is geen animositeit tussen u en andere boeren omdat u zo'n andere bedrijfsvoering heeft?

Nee hoor. En er is niet zoveel verschil tussen een gewoon extensief boerenbedrijf en ons bedrijf. Wij zien dat als boeren die de stap net niet durven te nemen die wij hebben gezet, hoewel het wel bij hen zou passen. Er is natuurlijk wel een groot verschil tussen ons en de intensieve boeren.

In gangbare bedrijven zie je nu echt een tweedeling ontstaan. De boeren die hebben deelgenomen aan de wedren naar groter

en intensiever en de boeren die niet zijn gegroeid. Die kleinere boeren hebben het zwaar want ze krijgen nu ook een lage melkprijs terwijl ze geen veroorzakers zijn van het overschot, dat is triest.

Wat zou u veranderd willen zien in het hele stelsel van subsidies en efficiëntie van voedselproductie waardoor weidevogels en andere natuurwaarden meer kans krijgen?

Dat heeft niks te maken met subsidies, dat is gewoon een kwestie van mentaliteit. Je ziet het ook aan het jarenlang falende agrarisch natuurbeheer, waarbij ingezet werd op legselbeheer en niet op vlieg-vlugge jongen. De opzet is dat de inzet en tijd die je stopt in het sparen van weidevogels, beloond wordt. Maar als je het alleen doet als je er geld voor krijgt, dan is dat de omgekeerde wereld. Dan ontbreekt de juiste motivatie en dat is één van de redenen waarom weidevogels verdwijnen.

Maar als je de inzet wel hebt gepleegd, dan kost je dat tijd en inkomen; dan mag je toch die vergoeding daarvoor krijgen? De voorwaarde is natuurlijk wel dat er vogels groot worden. Je moet er wel wat voor doen, of juist laten.

Toch zou je dat uit overtuiging moeten doen, want weidevogels sparen doe je met je hart, niet voor het geld.

Kan de consument een rol in weidevogelbescherming spelen?

Het is nu zo dat we maar blijven produceren zonder naar de consument te luisteren. Er wordt zo ontzettend veel voedsel geproduceerd, maar we luisteren niet wat de consument wil. De vraag op dit moment is naar biologische melk, maar we produceren veel meer traditioneel. Ondernemers kunnen wel allemaal mooie spullen in de winkel zetten, maar als niemand ze koopt, heb je een probleem. Er is pas melk naar Polen gebracht voor een dubbeltje. Daar kun je niet voor produceren, maar je kunt de Nederlandse consument niet de schuld geven, want consumptiemelk ligt hier wel voor een goede prijs in de winkel.

En wat we nu doen is intensiveren en steeds meer produceren, terwijl er nog helemaal geen markt gecreëerd is.

Juist, daarom. En er is ook nog teveel mest. Wie moet er dan minderen, dat is natuurlijk wel een punt. Die quotumjaren waren echt geen slechte jaren. Nu moet iedereen z'n eigen broek ophouden in de marktwerking.

Sprekend over de consument moet bepalen: de NVWK is bezig om 'weidevogelmelk' in het schap te krijgen.

Hierna ontstond een goede discussie over 'weidevogelmelk'. Lees het hele interview op onze site.

Hierna dankte ik Willy en Chris hartelijk voor de tijd die ze vrijmaakten voor dit openhartige gesprek.

* bij pasteuriseren worden micro-organismen in voedingsmiddelen gedood door kort te verhitten tot 85°C.

** GVE = grootvee eenheid, d.w.z. (de fosfaatproductie van) één melkkoe.